

Mesindus inventar ja mesila rajamine

Janek Saarepuu

Tartu 2024

SISUKORD

1	Mesila asutamisel vajalik inventar	3
1.1	Mesilastarud- lamavtaru ja korpustaru	3
1.2	Kärjeraamid, kärjepõhi, traat	5
2	Mesilaspere hooldamiseks vajalik inventar	6
2.1	Kaitseriietus	6
2.2	Suitsik	6
2.3	Konkspeitel	7
2.4	Taruhari	7
2.5	Sülemikast	8
3	Meevõtmise inventar	9
3.1	Meekärgede lahtikaanetamise inventar	9
3.2	Meevurr	10
3.3	Meesõelad	11
3.4	Mee selitus ja säilitus nõud	12
4	Muu mesinikule vajalik inventar	13
5	Mesila rajamine	14
5.1	Asukoht	14
5.2	Tarud	14
5.3	Mesilaste soetamine	15
5.3.1	Kevadel mesilaspere ostmise	15
5.3.2	Sülem	15
5.3.3	Kunstpere	16
5.3.4	Mesilasperede hooldamine ja läbivaatus	17

MESILA ASUTAMISEL VAJALIK INVENTAR

Mesilastarud- lamavtaru ja korpustaru

Joonis 1 Lamavtaru

Lamvataru koosneb- taru, tarukatus, lennulaud, tarualus, raamid, meemagasinid, vahelauad, mesilasema eraldusvõre, kattematid ja söödanõud. Suvisel ajal on kasutusel enamus inventarist, mesindus hooaja välisel ajal on valik paigutada inventar lattu. Taru laiendatakse horisontaalselt, magasinid paigutatakse pesa peale.

Kattematte kasutatakse tarudes rohkem kevadel ja suvel, vähem sügisel ja talvel. Kevadel aitavad kattematid hoida pesas sooja ja suvel kaitsevad kattematid mesilaspere ülekuumenemise eest. Sügisel ja talvel pigem hoitakse mesilaspere jahedamas ja õhulisemalt.

Lamavtaru plussid- mesindushooaja alguses ja lõpus mesilaspere läbivaatus lihtne kuna on palju ruumi.

Lamavtaru miinused- suur ja raske, transportimine keeruline, mesilasperes sülemlemistungi kontrollimine keeruline. Ruumi puudus suvel. Varroalesta tõrje tulemuste kontrollimine keeruline. Lamavtaru sobib pigem hobimesinduseks ja mesinikule kellel on palju aega.

Joonis 2 Korpustaru

Korpustaru koosneb- tarukorpused, ühe pere kohta 5 langstrothi korpust või kuni 7-8 farrar korpust. Katus, põhi, emalahutusvõre, kile, söödanõu ja tarualus. Osadel taru tüüpidel on lisaks tarukrae.

Korpustarusid tehakse täispuidust-soojustuseta, soomepapist ja vineerist koos soojustusega ning polüsteroonist. Korpustarude mõõtmed on vastavalt mesiniku soovidele. Levinumad on eesti raamil, langstrothi ja farrari raamil korpustarud. Kahte viimast tehakse tööstuslikult polüsteroonist.

Korpustarude plussid- kevadel põhja vahetus kiire. Laiendamine korpuste kaupa. Sülemlemistungi kontroll lihtne. Lihtsam sööta, varroalesta tõrje kontroll lihtne. Aja kulu taru juures on vähene. Korpustarude miinused- taru on kas liiga madal või kõrge. Täielik läbivaatus on tülikas. Korpustarud on järjest enam levinud Eestis.

Joonis 3 Korpustaru läbilõige

Kärjeraamid, kärjepõhi, traat

Eesti raami välismõõdud 414 x 277 mm, sisemõõdud 400 x 250 mm, kärje pindala 10 dm²

Eesti poolraami välismõõdud 414 x 137 mm, sisemõõdud 400 x 120 mm, kärje pindala 4,8 dm²

Langstroth raami välismõõdud 448 x 232 mm, sisemõõdud 428 x 212 mm, kärje pindala 9,07 dm².

Farrar raami välismõõdud 448 x 160 mm, raami sisemõõdud 428x140, kärje pindala 6 dm²

Modifitseeritud Dadant raami välismõõdud 448 x 300, raami sisemõõdud on 428x278, kärje pindala 11,89 dm²

Kärjepõhi soetatakse vastavalt kasutatavale raamile. Eestis on võimalik osta kärjepõhja või vahetada oma vaha vastu. Head kärjepõhja on ca 13 eesti raami jaoks ühes kilogrammis.

Joonis 4 Mesilased ehitavad kärjepõhja

Kärjetraadi valikul tuleb olla tähelepanelik. Vale traadi valikul tekib kasutamisel palju probleeme. Kõige parem kärjetraat on roostevaba 0,4 või 0,45 mm.

Kärjepõhja saab sulatada traaditud raami kasutades selleks kärjejooteratast, spetsiaalset trahfot või autoakut. Traati kuumutatakse nii kaua kuni see sulab kärjepõhja sisse. Korralikult sulatatud kärjepõhja ehitavad mesilased ilma parandusteta kiiresti üles ning saadakse korralik kärjeraam.

MESILASPERE HOOLDAMISEKS VAJALIK INVENTAR

Põhiline hooldusinventar alustavas mesilas on mesiniku kaitseriietus, suitsik, konkspeitel, taruhari ja sülemikast mida saab kasutada ka kärjekande kastina. Lisaks võiks olla mesinikul varuks mõned emapuudid ja nuga.

Kaitseriietus

Tänapäeva kaitseriided mesinikle on erinevates vormides. Kõige lihtsam on kaitsemask, selline võiks olla igal mesinikul. Seda saab kasutada hetkedel kui on vaja kiiresti mesilas mõni pisike töö teha. Kaitsejakk ja kaitseülikond on juba suuremate tööde tegemisel vajalikud. Eriti olulised on mesilasmürgi suhtes tundlikele inimestele. Neil on soovitatav lisaks kasutada kaitsekindaid.

Joonis 5 Kaitsemask, kaitsejakk ja kaitseülikond

Suitsik

Suitsikuid on erinevatest metallidest. Järjest enam on levinud roostevabast metallist suitsikud. Nende eelis on, nad ei hakka roostetama kui ununevad taru katusele ja puutuvad kokku sademetega. Osad suitsikud tehakse tsingitud plekist. Need suitsikud on mugavad kuid lagunevad kiiremini. Suitsikud on erinevate suurustega. Mesinik saab valida suitsiku oma käe järgi. Suitsiku puhul ei ole oluline tema suurus vaid kui palju suitsu mesinik kasutab mesilaste juures.

Suitsikus võib kasutada suitsu materjalina pehkinud puud, eelistatavalt vaigu vabad lehtpuud. Spetsiaalset suitsiku materjali mida saab osta mesindus poodidest. Lisaks kasutatakse immutamata tuuletõkkeplaati, munakarpe, turvast, lehtpuu pelleteid jne.

Joonis 6 Suitsikud

Konkspeitel

Konkspeitlil on palju funktsioone. Peamiselt raamide ja korpuste liigutamiseks mõeldud kuid ka saab kasutada tarude puhastamiseks ning vajadusel noa asemel.

Konkspeitlite valik on samuti üsna suur. Soovitavad on roostevabast konkspeitlid ning tugevamast materjalist. Konkspeitel ei tohiks painduda töö käigus. Konkspeitli valib mesinik oma käe järgi.

Joonis 7 Konkspeitlid

Taruhari

Taruharja kasutatakse mesilaste eemaldamiseks raamidelt või muudelt pindadelt kus nad segavad mesinikku. Taruharja asemel võib kasutada lehtpuu oksa, maast võetud suuremalehelist heina või hane tiibu. Suuremates mesilastes kasutatakse meevõtul mesilaste eemaldamiseks puhureid.

Joonis 8 Taruhari

Sülemikast

Sülemikast tehakse või ostetakse vastavalt mesilas kasutatavale raamile ning levinud on 6 raami mahutatavad kastid. Mesinik saab sellist kasti kasutada mitmel otstarbel. Sülemi kastid on tehtud peamiselt vineerist ning varustatud võrkudega ventilatsiooniks. Ventilatsioon on oluline kunstperele ja sülemile.

Joonis 9 Sülemikast

MEEVÕTMISE INVENTAR

Meekärgede lahtikaanetamise inventar

Kärjekahvel on kõige tavalisem ja lihtsam meekärgede lahti kaanetamise vahend. Kahvlite valik on väga suur. Eelistada tuleb roostevabast materjalist tehtud kärjekahvleid. Kärjekahvli valib mesinik oma käe järgi.

Joonis 10 Kärjekahvel

Elektrilise kaanetuse noaga tekib mesinikule palju rohkem kaanetuse vaha mis sisaldab märkimisväärses koguses mett. Selle kätte saamiseks on vaja kaanetist nõrutada või kasutada selleks spetsiaalseid sulatuskaste. Mesilasperede arvu suurenemisel saab selle tööriistaga vähendada kärgede lahti kaanetamisele kuluvat aega.

Joonis 11 Elektriline kärjenuga

Kärjekaanetusel on valik kaanetusalus, mille peal saab hoida raame kaanetuse ajal. Neid saab osta mesindus poodidest või ise teha. Eelistada tuleb roostevaba materjali. Mesi reageerib kergesti metallidega. Meega kokku puutuvad pinnad mis reageerivad meega, võivad rikkuda mee kvaliteeti!

Joonis 12 Ise tehtud kaanetus alus ning kaanetamiseks kasutatav villanuga

Meevurr

Meevurri valikul on vaja mesinikul arvestada mesilasperede arvuga. Väike mesilasse sobivad väiksed käsiajamiga kuni 4 raami mahutavad vurrid. Sellised vurrid on hinnalt soodsamad. Aja kokkuhoiu ning suurema hulga mesilasperede hooldamisel võib töö kiiremaks ja lihtsamaks tegemiseks vurr olla varustatud mootoriga ning pööratavate kassettidega. Horisontaalvurrid on kõige levinumad vurrid väikemesinike seas.

Radiaalvurrid on mõeldud juba suurematesse mesilatesse. Neis vurrides on kärjed paigutatud alumiste otstega vurri keskosa suunas.

Kõik meega kokku puutuvad tööriistad ja muud vahendid võiks olla roostevabadest metallidest, samuti peaks vältima alumiiniumist vurri ja nõusid. Mesi reageerib kergesti metallidega ning mesi võib saastuda!

Joonis 13 Väike neljale raamile mõeldud horisontaalvurr

Meesõelad

Meesõelade valikul tuleb arvestada mee selitusnõuga, see peab sobima nõule. Tänapäeval on kahte tüüpi meesõelu- roostevabast materjalist ning kapron-plastik meesõelad. Väike mesinikule on soovitatav kapron-plastikust meesõelad. Neid on lihtsam hooldada ning hind madalam.

Joonis 14 Meesõelad

Mee selitus ja säilitus nõud

Pärast vurritamist on soovitatav mesi paigutada mee selitusnõusse üheks ööpäevaks. Selle ajaga tõuseb peenem vahapudi pinnale mille saab mesinik eemadada kilega. Kile paigutatakse otse meele, kõik õhuvahed aetakse välja ning kile eemaldatakse kiire liigutusega mis tuleb paigutada anumasse. Hoiduda tuleks mee maha voolamisest kilelt. Kile külge jääb enamus pudist ning natuke mett.

Ühe ööpäeva selginenud mee võib pakkida mee säilitusnõusse või otse purkidesse-plast topsidesse. Pakenduseks kasutatakse nii roostevabast meenõusid kui toiduplastis nõusid. Plastik nõud on hinnalt soodsamad, kergemad ja lihtsamini teiseldatavad.

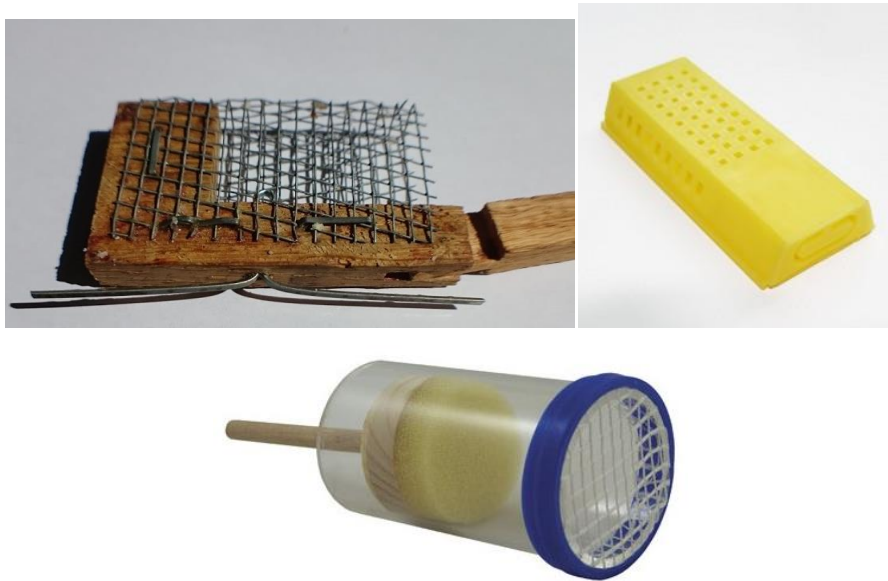
Joonis 15 Mee selitus nõud

Joonis 16 Mee pakendamine säilitus nõusse

MUU MESINIKULE VAJALIK INVENTAR

Mesinikul võiks olla varuks mõned mesilasemade saatepuurid ning mesilasemade andmiseks puurid. Kuigi mesilasemasid saab anda saatepuuriga on spetsiaalsed puurid palju edukamad mesilasema andmisel.

Joonis 17 Mesilasema andmise puur, mesilasema saatepuur, mesilasema püüdmise tangid ja mesilasema märkimis kolb

Gaasipõletit on vaja tarude puit osade desinfitseerimisel ning sellega saab mesinik palju mugavamalt suitsiku tööle panna, hoides kokku tööaega.

Joonis 18 Gaasipõletit

Traadipinguti on väga hea mesiniku abimees. Seda kasutatakse kärjetraatide pingutamiseks mis on välja veninud või lihtsalt lõdvaks läinud pärast traatimist. Selline tööriist hoiab kokku palju mesiniku tööaega.

Joonis 19 Traadipinguti

MESILA RAJAMINE

Asukoht

Mesila asukoha valikul on vaja arvestada paljude asjaoludega. Mesilat ei tohiks rajada madalasse kohta kus tekib liig niiskus, sellises asukohas on võimalus mesilasperede kergemaks haigestumiseks lubihaudmesse, kotthaudmesse, kevadel nosemoosi uue nimega *Vairimorfoos*. Talvel ja varakevadel sulaperioodidel üleujutuste oht. Samuti on hea varjutada nt õunapuudega suvise päikese eest tarusid. Mesilaspered kuumenevad päikese käes kiiresti üle ning pere töömeleolu kaob. Mesilased on sunnitud tegelema tarus õige temperatuuri hoidmisega. Kevadel on päikese kes olevate perede areng kiirem.

Mesilale asukoht tuleb nii valida et, sellel oleks kaitse tuulte eest ning mesinik saab oma varustusega lihtsalt ligi.

Taru lennuava suunal tuleks vältida liiga varjulisi suundi. Levinud on tarude lennuavad suunata ida kuni edela ilmakaarde.

Kui lähedal on naabreid, siis tuleks nendega eelnevalt mesila rajamine läbirääkida hilisemate probleemide tekkimise vältimiseks.

Tarud

Tarude valikul mesinik arvestab oma võimaluste ning vajadustega. Kui mesinik mesindab väikse hulga tarudega, siis sobivad igasugused tarud. Oluline on et, kogu inventar ühilduks tarudes kasutatavate raamidega.

Alustavas väike mesilas ei peaks mõtlema, millist taru kasutada. Enamasti valitakse taru oma võimaluste ja juba oleva inventari järgi. Nii lamav- kui korpustaru sobivad väike mesilasse. Valiku tegemisel võib mesinik arvestada oma rahalisi kui ajalisi võimalusi. Kasutatud lamavtaru võib soetada paarikümne euroga, ning kogu juurde vaja mineva inventari ise ehitada.

Korpustarude komplektide hinnad on üle 150€. Korpustarude juures on väga oluline täpsed mõõdud. Paar mm eksimust võib teha töö taru juures ebamugavaks. Korpustaru valikul tuleb soetada 5 eesti raamil korpust mis mahutab iga üks 10 raami, katus, põhi ja söödanõu.

Langstrothi raamil korpustarude puhul samuti miinimaalselt 5 korpust, põhi, katus ning söödanõu. Farrari raamil korpustarude puhul 7-9 korpust ning neis vaja minevad raamid. Tugev mesilaspere on võimeline ehitama üles hooajal 3 kärjepõhjaga korpust ja enam. Suurem ehitamine toimub korje ajal mais-juunis.

Mesilaste soetamine

Mesilasperesid müüakse kevadel üle talvitunud peredena, kevad-suvel sülemite ja kunstperedena (idupered). Algajale mesinikule on kõige parem alustada juunis sülemiga. Sülemi soetamisel saab mesinik alustada puhta inventariga ning edaspidine sõltub temast endast. Sülem on samuti hea võimalus õppida mesilasi tundma.

Kevadel mesilaspere ostmine

Kui on otsustatud mesilasperede soetamine, siis juba varakevadel tasub uurida võimalusi. Mesilaspere leitud, tuleb enne pere koju toomist kõik üle kontrollida. Kui olete mesilased juba koju toonud ja siis avastate puudusi on üsna raske neile lahendusi leida. Kõik sõltub inimesest kellelt mesilased soetati. Kevadel on väga suur oht mesilasperele kui puudub mesilasema. Selline pere hääbub ruttu ja kui saadakse isegi mesilasema, siis samal aastal korralikku pere sellest enam ei saa.

Kevadel mesilaspere soetamisel on vaja jälgida et, mesilasperel oleks mesilasema, terve ja korralik haue ning piisav toiduvaru. Eriti hoolas tuleb olla haudehaiguste puhul. Haudmehaiguste esinemisel võite jääda ilma soovist mesindada. Selliste juhtumite vältimiseks on soovitatav mesilasperede järgi minemisel kaasa võtta tuttav asja tundev mesinik või soetada mesilased usaldusväärse mesiniku käest. Kõik ei ole kuld mis hiilgab!

Transpordil tuleb tagada mesilasperele piisav ventilatsioon. Mida kauem mesilased kinni on seda parem ventilatsioon tuleb tagada. Mesilaste koju jõudmisel ei tasu oodata nende rahunemisega vaid kohe pakkuda neile võimalus tarust välja tulemiseks. Soovitatav on mesilasi transportida õhtusel ajal.

Mesilaspere soetamisel kevadel saate kaasa kõik lestad. Kui pere on korralikult ravitud, siis sügisel suuri probleeme ei tohiks mesilasperega esineda. Mesilaspere tervis sõltub tema omaniku hoolsusest.

Sülem

Sülemlemis periood algab Eestis mai keskel ja kestab augusti keskpaigani. Normaalne sülemlemine toimub enne Jaanipäeva. Sel ajal tasub soetada sülemid. Korralik sülem kaalub 2,5-4 kg. Ühele raamile arvestatakse ca 250 g mesilasi.

Kui sülem on kastis tasub tal lasta olla üks ööpäev jahedas ja pimedas. Üle kolme ööpäeva ei ole soovitatav sülemit kastis hoida. Juba kolmandal päeval hakkavad mesilased hukkuma. Tarru paigutada sülemid alati õhtul. Sellisel juhul on väiksem võimalus, et mesilaspere jätab taru maha.

Taru ettevalmistamist sülemile alustame taru puhastamisega. Kasutatud taru tuleks desinfitseerida leegiga. Uut taru võib hõõruda angervaksaga või noorte kuuseokstega. See annab tarule meeldiva lõhna ja mesilased võtavad lihtsamini taru omaks. Sülemile tasub anda palju ehitamist kärjepõhja näol. Noore mesilasemaga sülemile võib anda kärjeraame millele on ainult ribad paigutatud. Kindlasti võiks anda võimalusel söödaraam, eriti kui ilmad võivad olla veel heitlikud. Söödaraami puudumisel tuleb jälgida mesilaspere söödavaru. Ilusate ilmadega ehitab sülem kiiresti raamid üles ning korjab piisava toiduvaru. Sülemina soetatud mesilaspere on hea võimalus õppida mesilaspere tundma!

Joonis 20 Sülem posti küljes

Kunstpere/idupere

Kunstperesid hakatakse tegema enne sülemlemise hooaega. Tehakse kunstperesid raamidel ja kunstsülemeid. Juunis võiks kunstpere moodustada 6 raami peale. 2 haudmeraami, kaks kärjepõhjaga raami, üks valmisraam ja üks korralik söödaga varustatud raam. Sellisele perele antakse enamasti paarunud mesilasema. Paarumata mesilasemaga tehtud perel läheb aega enne kui mesilasema munema hakkab.

Kunstsülemid tehakse tarumesilastega. Need raputatakse meekorpustest sülemikasti ning antakse mesilasema. Soovitav on kunstsülemid teha paarunud mesilasemaga. Kunstsülem võiks kaaluda u. 2 kg. Hilisemad, juuli kuus võiks kunstsülemid olla suuremad, kuni 2,5 kg.

Nii tavalisele kui ka kunstsülemile tasub teha koheselt lesta tõrje!

Mesilasperede hooldamine ja läbivaatus

Mesinik kes on soetanud värskelt mesilased peaks jälgima et, mesilasperel oleks piisav toidu varu ja tarus ei oleks ruumi puudust. Kindlasti tasub jälgida mesilaste tervist, seda nii haudeme tervise kui mesilaste seljas parasiteerivate lestade näol. Probleemide avastamisel tasub alati konsulteerida mõne tuttava kogenud mesinikuga.

Joonis 21 Kooruv mesilasema